

Fórizs Sándor

Bűncselekmények a határőrségnél 1950-ben – 1. rész

DOI 10.17047/HADTUD.2018.28.3-4.101

A publikáció a határőrségnél az 1950-es évben bekövetkezett bűncselekmények fennmaradt dokumentumait elemzi a Magyar Nemzeti Levéltár anyagai segítségével. Bemutatásra kerülnek az ügyészégi vádiratok és a bírósági ítéletek. Néhány sajátos eseményt külön is feldolgoz a szerző, így a külföldre szökéseket, a fegyverhasználatot, az emberölést, a véletlen balesetet, a nyomozólevelek alkalmazását. A tanulmányból megismerhetjük az akkori eljárási rendet, a történések kivizsgálásának és jelentésének módjait, melyeken keresztül egyéni sorsokról szerzhetünk információkat. Az anyagban szerepelnek az akkori tipikus parancsnoki és gazdasági bűncselekmények.

Publikációmban a határőrségnél az 1950-es évben bekövetkezett bűncselekményekkel foglalkozom. A kérdéskört vezetői szempontok alapján kívánom megközelíteni, jogi értékelésre, elemzésre, a szükséges szakirányú felkészültség hiányában nincs lehetőségem. Mint korábbi határőr tiszt, aki őrsön hét évet teljesített szolgálatot, találkoztam olyan eseményekkel, melyek részben hasonlítanak a feldolgozott szituációkra.

Munkámhoz a szükséges információkat a Magyar Nemzeti Levéltárban (a továbbiakban MNL), végzett kutatásom biztosítja. Az intézmény 1950. évi 35–38. számú dobozai (MNL HOP XIX-B-10 1950. év 35 – 38. sz. doboz kódjellel) tartalmazzák a határőr parancsnokság országos ügyeletének napi jelentéseit. Itt már felbukkannak azok az események, melyek vélhetően bűncselekményekként lettek kezelve. Fő forrásként a 40., 41. és 42. számú dobozokat vettem igénybe. (MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40., 41. és 42. sz. doboz kódjellel) A három okmánygyűjtemény a „Bűncselekmények, szabálysértések, fegyelemsértések” illetve „Rendkívüli események iratai, hazaárulások” feliratot viseli, benne számtalan anyaggal. Valódi kincsbánya az események iránt érdeklődők számára. Olvasás közben nemcsak a jogi eljárás rendjére lehet következtetni. A háttérben megjelenik a rendkívüli események leírása, az akkori határőrségi vezetés rendje, következtetni lehet a politikai állapotokra, a szomszédos államokkal fenntartott hivatalos kapcsolatokra. Igen hasznos látni, melyek azok a tipikus események, amelyeket hivatalból rendkívüli energiával üldöztek, és mit miért kezeltek lényegesen enyhébben.

A nagyszámú anyag között valamilyen rendszer szerint válogatnom kellett, minden eseményfajtát, a fegyveres balesettől a gazdasági sikkasztásokig értelemszerűen egy publikáció keretein belül nem lehet feldolgozni. Ezért néhány markáns terület megjelenítésére törekedtem, mint a szökések, egyes sajátos, ritka, az időszakra speciálisan jellemző cselekmények, gyilkosságok.

Az 1950-es év jelentős, meghatározó változásokat hozott a határőrség életében. Január elsejétől a szervezet átkerült a Honvédelmi Minisztérium állományából az Államvédelmi Hatósághoz közvetlenül a Minisztertanács alárendeltségében és a neve is Honvéd Határőrségről *ÁVH Határőrség és Belső Karhatalomra* változott, bár a határőrség és a karhatalom feladat-végrehajtás vonatkozásában szervezetileg különálló maradt.

Az 1945–1949 decembere közötti időszakhoz, tehát a HM alárendeltséghez képest elképesztő mértékben nőtt meg a saját személyi állománnyal szemben indított eljárások száma, illetve súlya, áttevődve a parancsnoki fegyelmi útról a büntető-eljárásokra. A mennyiségi változásokat tükrözi a három doboz szó szerint többkilónyi dokumentációja (és nyilvánvalóan sok anyag hiányzik), míg az előző években esetlegesebbek a hasonló írások. Az 1945–1950 közötti HM alárendeltségben eltöltött időszak eseményeit másik feldolgozásban ismerheti meg az olvasó.¹

A határőrség szakmai tevékenységét jelentősen befolyásolta az államhatár műszaki megerősítése, különösen az aknamezők alkalmazása melyek számtalan különleges esethez vezettek és a tanulmányozott okmányokban is tükröződnek.² Külön publikációban foglalkozom a politikai tartalmú, háttérű eseményekkel, ezeket cikkemben nem érintem.

A két világrendszer létrejöttével szinte egy időben megkezdődő katonaszökések komoly problémát jelentettek a korabeli szocialista országokban. Ekkoriban a legsúlyosabb rendkívüli események közé tartozott a határőrség tagjainak külföldre szökése. Ez a rendkívüli esemény mindenkor jelentős erkölcsi, politikai és anyagi károkat okozott, ezért megkövetelte a probléma mélyreható felmérését és elemzését. A külföldre szökések okai sokrétűek voltak, és számos vetületben jelentkeztek. Ezért felismerésükhöz és megelőzésükhöz nélkülözhetetlen felmérésük, komplex összefoglalást igényelt, minden érdekelt bevonásával.³

A II. világháborút követő hidegháború fő jellemzője volt a két szembenálló világrendszer kölcsönös törekvése egymás társadalmában szisztematikus propaganda folytatására, hogy pszichológiai hadviseléssel, minél több állampolgárt szembefordítsanak a saját politikai, gazdasági rendszerrel és kormányzattal, s az ellenfél táborából minél több emberben keltsenek rokonszenvet maguk iránt.⁴

1 Fórizs Sándor: A határőrség megalakulása, valamint tevékenysége az első években (1945–1950). Magyar Rendészet, XV. évfolyam, 2015/6. szám, ISSN 1586-2895, (2015) 89–102. p.

2 Fórizs Sándor: Az államhatár műszaki megerősítésének kezdete 1948-ban. Hadtudomány, XXV. évfolyam, 2015. 1. elektronikus szám, ISSN 2060-0437, (2015) 101–110. p.

3 Deák József: Külföldi határőrizeti anyagok megjelenése a Belügyi Szemle Tájékoztatójában (1964–1972). Magyar Rendészet, 2016, 16. évfolyam, 1. szám 30. p.

4 Deák József: The Psychological Struggle between East and West as Reflected in the Interior Review up to the European Safety and Cooperation Conference (1953–1975). Prague Papers on the History of International Relations. Charles University. Vol 11. Issue 1. Prague, 2015. 103. p.

Az ötvenes évek elejének éles ideológiai propagandaküzdelme, (h)idegháborúja, ami egyebek közt „vasfüggöny-politikaként” is emlegettek, a keleti tömb országait szinte teljesen elzárta a külvilágtól, és csak igen keveseknek adatott meg, hogy a nyugati világról személyes tapasztalatokat szerezzenek.⁵

A Szabad Európa Rádió volt a hidegháború éles ideológiai propaganda küzdelmének az egyik hathatós eszköze. Fegyvereseknek szóló speciális műsoraiban gyakran megszólaltatott „szerencsés”, külföldre szökött katonákat. Magyar Osztályát 1950 elején szervezték meg New Yorkban. A magyar adások 1950. augusztus 4-én indultak. A CIA-működtetésű, reprezentáns rádióállomás, később Münchenbe települt.

A „magánjellegű”, „hidegháborús csökevényének” is tartott amerikai adóállomás, a Szabad Európa Rádió, a kelet-európaiakhoz öt nyelven, 46 hullámhosszon szóló adást sugárzott (napi 20 óra Csehszlovákiának szánt adás, 19 óra Lengyelország és Magyarország számára stb.).⁶ A hidegháború idején az idegen titkosszolgálatok hazai, fegyveres szervezetekben is tapasztalt mozgásterének szűkítését szintén szolgálták a Belügyi Szemle Tájékoztatójában állambiztonsági propaganda célzattal külföldi lapokból tallózott, fordított vagy készített cikkek.⁷

Ekkoriban Kelet-Európa határait őrizte a magyar határőrség Nyugat, Ausztria és a vele szomszédos NSZK felől, illetve 1950-ben súlyponttal Jugoszlávia irányába. A földrajzi, politikai tények szükségessé tették, hogy a belügyi szervek megfelelő intézkedéseket tegyenek az államhatárhoz kötődő jogsértések megelőzésére, megakadályozására.⁸

A tanulmányozott okmányok típusai

A levéltár szinte valamennyi dokumentuma bizonyítja a tényt, miszerint a szakmai kérdéseket, mérlegeléseket mindig megelőzik, illetve meghatározóan befolyásolják a politikai döntések, elvárások. Ezek elsődlegességét tartalmazza a „Rendészet, határrendészet” című publikáció.⁹

Munkámhoz forrásként többféle okmánytípust is igénybe vettem, melyeket az említett dossziékban, dobozokban találtam. Ezek az alábbiak:

- *A határőrség parancsnoksága napi ügyeleti összefoglalói.* Hetente hat nap, (a vasárnap kivételével) készültek a belső vezetői tájékoztatás céljából, illetve azokat megküldték az előjáró szerveknek. A napi anyag végén található egy „Csapaton

5 Deák József: Az eszmék harcának tükröződése a Belügyi Szemlében a rendszerváltásig. Magyar Rendészet, 2015. 15. évfolyam 2. szám. 79–80. p.

6 Deák József: A Belügyi Szemle Tájékoztatójában a médiával kapcsolatban megjelent anyagok (1963–1972). Magyar Rendészet, 2014. 14. évfolyam, 2. szám. 136. p.

7 Deák József: The State Security Articles of the Interior Ministry Review Prospectus at the Service of the Current Politics and the Internal Affairs Propaganda (1963–1972) Central European Papers Vol 2. Issue 1. Opavai Sziléziai Egyetem Közpolitikák Kara. Opava, 2014. 150–159. p.

8 Deák József: A rendészet tudomány kialakulása és gondozásának nemzetbiztonsági, határőrizeti példái a Belügyi Szemlében a rendszerváltásig. Nemzetbiztonsági Szemle (online) 4. évfolyam 4. szám. 2016. 68. p. URL: http://archiv.uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2016-4-1.original.pdf

9 Fórizs Sándor: Rendészet, határrendészet. Belügyi Szemle 63. évfolyam 2015/12. ISSN 1789-4689, (2015) 106–116. p.

belüli események” rovat és itt, egyelőre csak jelentésszerűen megjelennek a bekövetkezett rendkívüli történések, többnyire még kivizsgálás nélkül. Egyben következtetni lehet az okmányok eltűnésére, selejtezésére, amennyiben nincs írásos folytatásuk a következő irattartókban.

- *Távmondatok*, melyeket az országos parancsnokság, vagy a határőr zászlóaljak küldtek bekövetkezett eseményekkel kapcsolatban. Ezek is rövid összefoglalók, viszont gyakran már tartalmazzák a kivizsgálások eredményeit.
- *Határozatok* „Budapesti központi katonai ügyészség államvédelmi kirendeltsége” fejrésszel. Több fajta, eltérő témájú határozatot találhatunk ebből az időből.
- *Az ügyészség nyomozás-megtagadási határozatai*. Az ügyészség határozatban tagadta meg a nyomozást, amennyiben értékelése szerint nem következett be bűncselekmény. Ilyen típusú események leggyakrabban a közúti balesetek határőr sofőr szereplésével. A büntetőeljárás kezdeményezésének elutasítása esetén „büntetőbírói üldözésre elegendő alap hiányában félreteszem” szöveg az okmány zárása. Öncsonkításra vonatkozó feljelentést követő határozatot két esetben találtam, az egyik vádirattal, a másik visszautasítással végződik. Egy alkalommal a járőr szolgálatban az igazoltatott személy gyanús, félreérthető mozdulatára fegyvert használt, karabélyá szuronyával megszúrta és a sérült életét veszítette. Az ügyészségi határozat cselekményét jogosnak ítélte és megszüntette a további eljárást.
- *Nyomozólevelek*. Szintén „Budapesti központi katonai ügyészség államvédelmi kirendeltsége” fejrésszel. Katonák eltűnése esetén került sor az alkalmazására.
- *Vádiratok*. A gyűjtőben található legtöbb okmány vádirat, a már megszokott azonos fejrésszel és a dátummal, valamint a tárgy megnevezésével. Az események, melyek ezen okmányokban megjelennek, több csoportba sorolhatók. Ezekből, mivel az iratban megvádolták az érintettet, elméletileg részletesen következtethetünk a bekövetkezettek, azok jogszabályba ütközésére, illetve a háttérben elhelyezkedő politikai mozgatórugókra (amennyiben van ilyen). Szemmel látható, hogy a vádiratok szerkesztésénél igyekeztek „összeszedni” minden lehetséges szempontot és így a sikkasztás mellé bekerült második, vagy harmadik pontként (egyebek mellett) a titkos anyag kezelésének problémája, a hanyag szolgálatellátás, az italozó életmód. Mintha a vádirat készítői biztosra szerettek volna menni, feltételezve, hogy majd „bejön” valamelyik vádpont a bíróságon. Határőr szökése esetén, mely magában is bűncselekmény volt, amennyiben az ruházatát, felszerelését, vagy fegyverzetét magával vitte, szerepel a „Ktbtk.¹⁰ 106.§. /1/ bekezdésébe ütköző”, „kincstári vagy ellen elkövetett vétség”, mint vádpont és külön a tiltott határátlépés. A segítségnyújtás tiltott határátlépés elkövetéséhez vádpont abban az esetben „emelte a tétet” amennyiben vele együtt civil személy is kiszökött.

A szökések esetében a vádiratok tartalmazzák „A főtárgyalás megtartására a budapesti katonai törvényszék illetékes” megfogalmazást. Ez azokra a polgári személyekre is

10 Ktbtk. = Katonai büntetőkönyv.

vonatkozott, akik a katonákkal együtt szöktek külföldre, vagy ahhoz segítséget nyújtottak. Esetenként meglepő az iratok rövidege, információ szegénysége, az adatok hiányos vagy hibás (például a név két változatban szerepel) volta.

Bírósági ítéletek több szervtől is fennmaradtak.¹¹ Ezek a dokumentumok egy rendszerben egymásra épülnek. Például egy határőr szökése, vagy súlyos fegyveres baleset bekövetkezése megjelent az ügyeletes tiszt jelentésében, távmondatok és jegyzőkönyvek keletkeztek, az ügyészség kiadott egy nyomozólevelet az eltűnő követően, az illető elfogása után elkészült a vádirat, esetleg sor került az ítélelhoztalra. Ennek ellenére kevés olyan iratgyűjtő található, amelyikben az okmányok teljes sorozata megmaradt. Inkább jellemző a dokumentumok részleges megléte, az, hogy sokszor csak egy forrás áll rendelkezésre az összes közül, (vagy egy sem és így nem is tudunk róla). Néhány iratcsomó annyira teljes, hogy megtalálhatók benne: „Kivizsgáló jelentés”, „Jelentés”, „Tanúkihallgatási jegyzőkönyv”, járási rendőrkapitányág feljelentése, postai távirat, temetési pénzügyi számlák, szülők által írt levelek/kérvények, szolgálati jellemzések, katonai pályafutást tartalmazó adatlapok, környezettanulmányok.

Az időszak speciális, külföldre szökésekkel kapcsolatos jogszabályi háttere

Az államhatár megsértéséhez kapcsolódó büntetési tételek szigorítása történt 1950-ben. Megjelent az Elnöki Tanács 1950. évi 26. sz. törvényerejű rendelete az ország területének illegális elhagyására vonatkozó büntető rendelkezések kiegészítéséről:

- Az 1. paragrafus /1/ pontja a Néphadsereg, az Államvédelmi Hatóság, a rendőrség, a büntetés-végrehajtás tagját életfogytig tartó büntetéssel fenyegette, /2/ pontja a polgári személyt, amennyiben repülővel vagy bármilyen más légi járművel kísérli meg a határsértést, szintén életfogytig tartó büntetéssel fenyegette, a /3/ pont szerint a büntetés halál az első kettő pont esetében, ha a cselekményt csoportosan vagy felfegyverkezve követik el.
- A 2. paragrafus szerint, ha valaki az 1. paragrafusban szereplő cselekményhez a szükséges feltételeket biztosítja, segítséget nyújt, felajánlkozik, a büntetés 10 év.
- A 3. paragrafus /1/ pont szerint az 1. paragrafus esetében a tettel egy háztartásban élő hozzátartozót, vagy általa eltartott felnőtt korú hozzátartozóját öt évig terjedhető börtönbüntetéssel, ha a hozzátartozó a büntett elkövetéséről megelőzően tudott és arról a hatóságnak jelentést nem tett, 10 évig terjedő börtönnel kell büntetni.
- A 4. paragrafus /1/ pontja szerint az 1–3. paragrafusok esetében a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának a felfüggesztését is ki kell mondani.
- A /2/ pont alapján az 1-2. paragrafusok és a 3. paragrafus /2/ pont esetében az elkövető egész vagyonának elkobzását minden esetben ki kell mondani.

11 Például a Budapesti (Szegedi, Pécsi, Debreceni,) Katonai Törvényszéktől; a Katonai Főtörvényszéktől, mint másodfokú bírói fórumtól; a Győri Megyei Bíróságtól; a Szegedi Ítéletáblától; a Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságától.

- Az 5. paragrafus értelmében mind katonák, mind civilek esetében, e bűncselekménynél a Budapesti Katonai Törvényszék kizárólagos hatáskörébe és illetékességébe tartozik az eljárás.

Nyilvánvalóan a nagyszámú szökésnek, külföldre szökésnek kívánták elejét venni ezekkel a drasztikus intézkedésekkel. Az esküt tett katonákkal nyilatkozatot írtattak alá, hogy az említett szabályzást ismerik, tudomásul vették. Sok esetben kétségeim vannak, a gyakran csak hat elemít végzettek esetében a megértésre vonatkozóan. Ezt az is mutatja, a fegyverüket gyakran magukkal vitték külföldre, (amennyiben ugyanis egyszerűen leteszik a szolgálati helyen és itt hagyják, máris enyhébb elbírálás alá kerültek volna, nem kockáztatják az életüket). Ugyanez vonatkozik a csoportosan, kettesével elkövetett szökésekre.

Katonák szökése esetén kibocsátott nyomozólevelek

A „katonák” kifejezésen mind a sor, mind pedig a hivatásos állományú határőröket kell értenünk. A meglévő okmányok számából következtetni lehet arra, hogy sok dokumentum, melyek e bűncselekményekkel kapcsolatban keletkeztek, már nem elérhető. Tudjuk például, hogy adott évben összesen 38 külföldre szökés történt. Ezt az adatot az ÁVH Határőrség és Belső Karhatalom éves munkájáról készített jelentés tartalmazza.¹² Ugyanakkor a fellelhető anyagok ennél lényegesen kevesebb eseményt fednek le. A külföldre szökések (szakzsargonban: hazaárulások), esetében a büntető eljárást rendszerint felfüggesztették az érintett elfogásáig. Természetesen azzal normál körülmények között nem lehetett számolni, hogy a kijutott katona majd visszatér, illetve elfogásra kerül, mégis előfordultak ilyen esetek. Okaikat az alábbiak szerint csoportosítom:

Családi kapcsolatok miatt, felesége és gyermeke volt az illetőnek, a szüleit kívánta látni, illegális úton visszajött. (Feltételezem, sokszor nem voltak tisztában azzal, az életüket veszélyeztetik az országba történő bejutással.)

Visszaadták a szomszédos országok hatóságai. A kiszökések többsége Jugoszlávia irányába történt és elvileg nem adták ki az érintetteket. Ennek ellenére az ellenkezőjére is találunk példát. Hozzánk is menekültek jugoszláv katonák, akikre ki lehetett cserélni a sajátokat.

Osztrák viszonylatban a szökés azért is kockázatos, mert az 1955-ig az Ausztriában tartózkodó szovjet katonaság/hatóság magyar részről történt értesítés esetén kutatást vezetett be a személy után és feltalálását követően visszaadták. Több hasonló esetet tartalmaznak a dossziék.

A hivatalos értékelés szerint a jugoszláv titkosszolgálat, az Állambiztonsági Igazgatóság (Uprava Drzsavna Bezbednosti – UDB), valamint az amerikai és angol hírszerző szervek, akik minden kijutott katonát részletesen kihallgattak, többeket ügynöki munkára visszakényszerítettek Magyarországra.

12 MNL HOP XIX-B-10 1950. év 39. sz. doboz I/5 tárgykör 3. folyószám. Jelentés, 1950. 12. 12. „Tárgy: Évi beszámoló a Határőrség és Belső Karhatalom 1950. évben végzett munkájáról.”

Példaként kívánok bemutatni néhány nyomozólevelet

Első nyomozólevél.¹³

Fejrészbe tartalmazza a kibocsátó hatóság megnevezését: „Budapesti Központi Katonai Ügyészség Államvédelmi Kirendeltsége”. A keresett személy, Huszár Attila határőr Pornóapátiból tűnt el 1950. október 1-én. Szökése célját az alábbiakban határozták meg: „abból a célból, hogy mindennemű államvédelmi szolgálati kötelezettség alól magát végleg kivonja”. Elvitte a felszerelését, 1 darab 48. M. pisztolyt is 14 darab lőszerrel, ez a Ktbt. 106. §-ának /1/ bekezdésébe ütköző „kincstári vagyon ellen elkövetett vétség”-nek minősült. A levél tartalmazta a keresett határőr személyleírását; mozgásának, szökésének valószínű irányát és egy felhívást a rendőri, katonai szervek irányába elfogására és az ÁVH-nak történő átadására. Típuszöveggként megjelenik „a Kbp.¹⁴ 428.§-a utolsó bekezdése alapján nyomozólevelet bocsátok ki.” fogalmazás.

Második nyomozólevél¹⁵

Egy másik esetben az „ismeretlen helyen tartózkodó és az ÁVH. Hőrség /: Kiskunhalas Pf. 0173. sz.:/ állományába tatózó Tóth Ferenc áv. hőr. ellen” bocsátottak ki nyomozólevelet. „Madarason 1950. október 25-én abból a célból, hogy mindennemű államvédelmi szolgálati kötelezettség alól magát végleg kivonja... beosztását önkényesen elhagyta és ismeretlen helyre távozott”. A határőr az öltözetén kívül magával vitt 1 darab géppisztolyt, 2 darab dobtárat, 1 darab tártáskát, 140 darab géppisztoly lőszerrel. Szintén „kincstári vagyon ellen elkövetett vétség”. A nyomozólevél befejezősül tartalmazza azt a döntést, hogy a további eljárást elfogásáig felfüggesztik, az alábbi fogalmazással: „Egyben a Kbp. 426.§. utolsó bekezdése alapján a bűnvádi eljárásnak a terhelt kézre kerüléséig való felfüggesztését határozom.”

Szökéshez kapcsolódó vádiratok

Első vádirat¹⁶

Tipikus vádiratot láthatunk Nagy József határőr szökésével kapcsolatban, melyben őt minden lehetséges cselekmény elkövetésével megvádolták. 1949. március 30-án Vízvár őrsről Jugoszláviába szökött, majd Olaszországba ment. A határátlépést Horváth Magdolna, budapesti lakossal követte el. Valamilyen módon a hatóság őrizetébe került, mert a vádiratot csak ebben az esetben adták ki (hogy mi módon, az nem derül ki). Az ellene felhozott vádpontok az alábbiak:

„Ktbt. 40.§-ába ütköző és a 41.§/1/ bekezdésének második rendelkezése szerint minősülő szökés büntette”, amit azzal valósított meg, hogy: „abból a célból, hogy

13 MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 16. folyószám. Nyomozólevél. „Tárgy: Huszár Attila áv. hőr. elleni ügy.”

14 Kbp. = Katonai bűnvádi perrendtartás

15 MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 17. folyószám. Nyomozólevél. „Tárgy: Tóth Ferenc áv. hőr. elleni ügy.”

16 MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 1. folyószám. Vádirat. „Tárgy: Nagy József áv. hőr. bűnügye.” Dátum 1950. 11. 16.

mindennemű szolgálati kötelezettség alól végleg kivonja magát a beosztását önkényesen elhagyta és a határt átlépve Jugoszláviába, majd Olaszországba távozott.”

„Büntett”, segítséget nyújtott a határ tiltott átlépésére polgári személynek.

„A III. Bn. 48.§./3/ bekezdésébe ütköző tiltott határátlépés vétsége miatt”, melyet az országból történt kiszökésekor majd ismételt esetben hazajövelelekor követett el.

Egyes felszerelési tárgyakat is magával vitt, „kincstári vagyon ellen elkövetett vétség”. Vele szemben a vizsgálati fogságot is elrendelik.

*Második vádirat*¹⁷

Linhardt határőr esetét azért tartom különlegesnek, mert az érintett kiszökését követően valamikor visszakerült az országba és elfogták. Több vádat is felhoztak ellene.

A „hűtlenség büntette” vádpont azon alapult, hogy a határőr Ausztriába történt kiszökését követően, Grázban 1949 decemberében az angol Hírszerző Testület (az Intelligence Corps) égisze alá tartozó Field Security Sections (FSS) őrnagyának adatokat szolgáltatott ki az őrs járőrrendszeréről, aknák és lesállítások helyéről, határsértések lehetséges elkövetési módjairól, szolgálati rendszerről, szervezetről, személyekről.

A következő vádpont szerint civileknek segítséget nyújtott tiltott határátlépéshez, amikor Bozsokon 1949. december 9-én este 21.00 óra körül három személlyel közösen kiszökött.

Végül meggyanúsították „a Ktbt. 40.§-ába ütköző szökés büntette” elkövetésével.

*Harmadik vádirat*¹⁸

Hasonló a következő vádirat is Kiss István határőrrel szemben. Az ügyészség államvédelmi kirendeltsége három vádpontban gyanúsította meg a határőrt:

- A „hűtlenség büntette”, melyet azzal követett el, hogy 1949. október 05-én szabadsága alatt Ausztriába szökött, Bécsben jelentkezett az amerikai követségen, adatokat szolgáltatott ki az őrs járőrrendszeréről, műszaki zárról, fegyverzetéről, katonai szervezetről. Linzben volt táborban, feleségével levelezett 1950. 04. 13-án.
- A „szökés büntette” az alakulata elhagyása abból a célból, hogy a katonai szolgálat alól véglegesen kivonja magát.
- A „2 rb. A III. Bn.48.§. /1/ bekezdésbe ütköző tiltott határátlépés vétsége”. A két-rendbeli vétséget akkor követte el amikor 1949. október 5-én kifelé és 1950. április 13-án befelé tiltott módon átlépte az államhatárt.
- „A főtárgyalás megtartására a budapesti katonai törvényszék illetékes”. Csalátagjaival külföldről rendszeresen levelezett. Itteni kihallgatásakor arra hivatkozott, hogy az USA titkosszolgálati szervezet (Counter Intelligence Corps – CIC) kihallgató közegei bántalmazták.

17 MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 3. folyószám. „Vádirat”, „Tárgy: Linhardt Sándor áv. tiz. elleni bűnügy.” Dátum 1950. 09. 29.

18 MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 4. folyószám. „Vádirat”, „Tárgy: Kiss István volt áv. hőr elleni bűnügy”.

19 MNL HOP XIX-B-10 1950. év 41. sz. doboz III./1 tárgykör 103. folyószám. Iratgyűjtő.

*Egy sorkatonra szökését tartalmazó dosszié*¹⁹

Egy, csak részben teljes tartalmú (hiányzik a vádirat és a bírósági ítélet), vastag iratgyűjtő jól szemlélteti az ebben az időben végrehajtott intézkedéseket:

- Az első okmány egy „Tényvázlat” 1950. 08. 12-ei dátummal, melyet a 6/2. század. parancsnoksága Süttörből terjesztett fel Lengyel Imre államvédelmi őrzet vezető szökése ügyében. A határőr még augusztus 8-án este eltűnt az őrsről, közétkezés vezető volt, vásárolni ment. Már az első jelentésben is szökésével számoltak.
- A második anyag egy géptávirati „Jelentés”. Csornáról, a zászlóaljtól, ahova a század és az őrs tartoztak. Küldték a határőrség parancsnokságára és jelentik, hogy értesítették a túloldali, Ausztriában működő szovjet szervezetet, amelyeknek Güssingben volt parancsnokságuk.
- Következik egy „Nyomozólevél”. „Tárgy: Lengyel Imre av. őrv. elleni bűnügy.” A katonát büntett elkövetésével vádolják, „önkényesen eltávozott és külföldre szökött”. Itt található a személyleírása is.
- A „Határozat” a nyomozólevél visszavonásáról 1950. 08. 31-ei dátummal jelzi a keresett személy elfogását és a magyar hatóságokhoz történt visszakerülését.
- Az iratgyűjtő egyik érdekessége egy „Megkeresés” Csornáról a zászlóaljtól 1951. 01. 11-ei keltezéssel a „Honvéd katonai büntető intézet” irányába. Ebben érdeklődnek, mi történt a katonával. A szövegből megtudjuk, hogy a „szovjet katonai hatóságok elfogták és a zlj-nak visszaadták”, de ezek szerint Csorna további információkkal az ügyben már nem rendelkezett.
- Befejezésül a határőrség parancsnoksága írásban értesíti Csornát 1951. 01. 25-én, „a Budapesti Katonai Törvényszék 1950. szeptember hó 9.-én megtartott főtárgyaláson az 1950. évi 26. sz. tvr. 1§. 3. bek. 4§. 1. és 2. bek. alapján kötél által végrehajtható halálbüntetésre ítélte, mely az ítélet napján végrehajthatott.”

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A határőrség megalakulása, valamint tevékenysége az első években (1945–1950). Magyar Rendészet, XV. évfolyam, 2015/6. szám, ISSN 1586-2895, (2015) 89–102. p.
- Fórizs Sándor: Az államhatár műszaki megerősítésének kezdete 1948-ban. Hadtudomány, XXV. évfolyam, 2015. 1. elektronikus szám, ISSN 2060-0437, (2015) 101–110. p.
- Fórizs Sándor: Rendészet, határrendészet. Belügyi Szemle, 63. évfolyam 2015/12. ISSN 1789-4689, (2015) 106–116. p.
- Deák József: Külföldi határőrizeti anyagok megjelenése a Belügyi Szemle Tájékoztatójában (1964–1972). Magyar Rendészet, 2016. 16. évfolyam 1. szám, 30. p.
- Deák József: The Psychological Struggle between East and West as Reflected in the Interior Review up to the European Safety and Cooperation Conference (1953–1975). Prague Papers on the History of International Relations. Charles University. Vol 11. Issue 1. Prague, 2015. 103. p.
- Deák József: Az eszmék harcának tükröződése a Belügyi Szemlében a rendszerváltásig. Magyar Rendészet, 2015. 15. évfolyam 2. szám. 79–80. p.
- Deák József: A Belügyi Szemle Tájékoztatójában a médiával kapcsolatban megjelent anyagok (1963–1972). Magyar Rendészet, 2014. 14. évfolyam 2. szám. 136. p.
- Deák József: The State Security Articles of the Interior Ministry Review Prospectus at the Service of the Current Politics and the Internal Affairs Propaganda (1963–1972) Central European Papers Vol 2. Issue 1. Opavai Sziléziai Egyetem Közpolitikák Kara. Opava, 2014. 150–159. p.

- Deák József: A rendészettudomány kialakulása és gondozásának nemzetbiztonsági, határőrizeti példái a Belügyi Szemlében a rendszerváltásig. Nemzetbiztonsági Szemle (online) 4. évfolyam 4. szám. 2016. 68. p. URL:
http://archiv.uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2016-4-1.original.pdf
- MNL HOP XIX-B-10 1950. év 39. sz. doboz I/5 tárgykör 3. folyószám. Jelentés, 1950. 12. 12. „Tárgy: Évi beszámoló a Határőrség és Belső Karhatalom 1950. évben végzett munkájáról.”
- MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 16. folyószám. „Nyomozólevél”. „Tárgy: Huszár Attila áv. hőr. elleni ügy.”
- MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 17. folyószám. „Nyomozólevél”. „Tárgy: Tóth Ferenc áv. hőr. elleni ügy.”
- MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 1. folyószám. „Vádirat”. „Tárgy: Nagy József áv. hőr. bűnügye.” Dátum 1950. 11. 16.
- MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 3. folyószám. „Vádirat”. „Tárgy: Linhardt Sándor áv. tiz. elleni bűnügy.” Dátum 1950. 09. 29.
- MNL HOP XIX-B-10 1950. év 40. sz. doboz III/1 tárgykör 4. folyószám. „Vádirat”. „Tárgy: Kiss István volt áv. hőr. elleni bűnügy.”
- MNL HOP XIX-B-10 1950. év 41. sz. doboz III/1 tárgykör 103. folyószám. Iratgyűjtő.